

Krigsminner som sikkerhetspolitikk

– Russisk historiebruk overfor Norge i nord

Marianne Neerland Soleim
AHR – Institutt for arkeologi, historie og religionsvitenskap

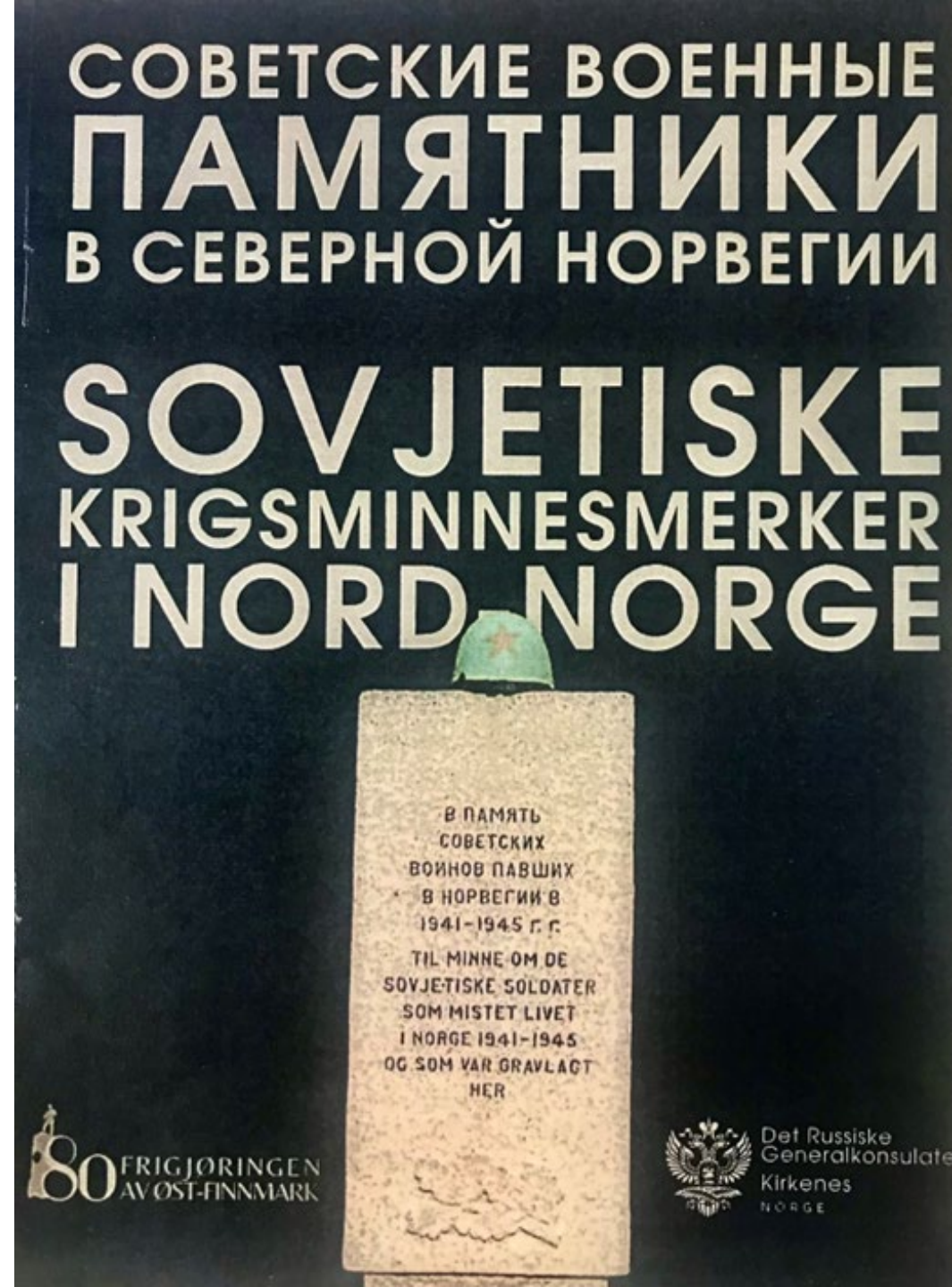

Foto: The Barents Observer 25.10.2023

Krigsminner som sikkerhetspolitikk

- Minnepolitikk er sikkerhetspolitikk i dagens Russland, og kritikk mot regimets offisielle fortelling om andre verdenskrig blir av Kreml framstilt som trusler mot nasjonal identitet og regimets integritet
- Generalkonsulatet i Kirkenes og Russlands ambassade i Oslo har tatt flere offensive minnepolitiske steg i Nord-Norge siden 2014
- Med en militærpatriotisk fortelling skaper Russland inntrykk av at Norge er en alliert i kampen mot forfalskningen av Sovjetunionens krigsinnsats
- Seiershistorie: “Sovjetiske soldater befrikk sovjetiske krigsfanger fra konsentrasjonsleirer i Kirkenes” (frigjøringsjubileet 2019)

Nye russiske minnesmerker i Norge

- Minnesmerke avduket på Sørøya i 2021 over seks sovjetiske soldater som omkom i en flystyrt på Sørøya i 1944
- April 2022: Hasvik-monumentet og norske aktører blir trukket frem som eneste positive eksempel på russisk samarbeid om historiske minnesmerker med andre stater
- Nye minnesmerker tematiserer et bredere spekter av historiske hendelser enn før

«Det er understreket at det som skjer rundt denne minnedagen i Norge i rekke med tidligere uttalelser fra ledelsen i Finnmark om å invitere Ukrainas president neste år til 80-årsjubileum for frigjøring av Nord-Norge med å peke ut innsatsen av enkelte folk i Sovjetunionen vurderes av oss som tilsiktede anstrengelser å forfalske historien og nedsette Sovjetunionens rolle i seieren over fascisme»

(Russlands ambassade i Oslo 27. oktober 2023)

«Vi er svært bekymret og opprørt over skjendingen av minnesmerket til sovjetiske soldater i Neiden. Monumentet ble reist av norske organisasjoner i 1994 for å merke 50-års jubileet av Den Røde armées frigjøring av Neiden fra nazistene. Det symboliserer lokalbefolkningens takknemlighet til sovjetiske soldater som døde for friheten av Øst-Finnmark. Slik holdning til vår felleshistorie i Grenseområdet er dypt beklagelig og avstøtende»

(Generalkonsulatet i Kirkenes 2. mars 2026)

Russisk minnepolitisk press

- Russiske aktører har brukt krigshistorie, medaljer og minnesmerker i Nord-Norge for å bygge sympati for Russland
- Det mangler retningslinjer og rutiner for hvordan russisk minnepolitisk press bør møtes i Norge
- Sør-Varanger, Vardø og Hasvik er kommuner som har vært utsatt for sterkt russisk minnepolitisk press i det siste tiåret
- PST fremhevet i 2025 at det bygges et narrativ fra russiske side om at norske myndigheter og det norske folk er “russofobe”
- Wagner-hilsen til russiske soldater fra Frigjøringsmonumentet i Kirkenes 9. mai 2025, en målrettet provokasjon for å skape uro

25. Oktober 2025, Kirkenes (Generalkonsulatet FB side)

Mannen gratulerte russiske soldater i Ukraina med seiersdagen, ifølge The Barents Observer, 9. mai 2025

Minnemarsjen «Det udødelige regiment»

Svalbard og Tromsø 9. mai 2025

- Opprinnelig et engasjement blant russere til minne om falne forfedre
- Kuppet av det russiske regimet og folk marsjerer med bilder av ukjente døde veteraner og ikke familiemedlemmer
- Putin deltar for å vise at han er med folket, men det brukes som et fordekt utenrikspolitisk våpen
- Brukes for å få det til å se ut som om det er stor støtte i det russiske folket for krigen i Ukraina – at krigen er en fortsettelse av forfedrenes kamp mot nazister vestfra
- Avlyst i Moskva 2023 og 2024 trolig av frykt for at antallet russiske døde soldater i Ukraina skulle bli synlig

21. august 2025

Generalkonsulatet i Kirkenes:

“Under en omvei til det konsulære distriktet hedret de ansatte ved generalkonsulatet minnet om sovjetiske soldater ved å legge blomster ved minnesmerker i kommunene Vardø og Berlevåg”

- To av monumentene er over sovjetiske soldater
- Nevner ikke norske partisaner eller sovjetiske krigsfanger

